

Transkripsjon av podkast fra Skeivt arkiv:

Ungdom og kjønnsidentitet.

Hvorfor er det to foreninger som begge representerer folk med kjønnsinkongruens? Det var blant spørsmålene da Skeivt arkiv og Universitetsmuseet i Bergen arrangerte temakveld i forbindelse med Skeivt kulturår og utstillingen som museet hadde i den anledning.

I panelet: Isak Bradley fra PKI, Pasientorganisasjonen for kjønnsinkongruens, Tonje Lygre fra HBRS, Harry Benjamin Ressurscenter og psykolog Runa Kongsvik som jobber med denne pasientgruppen i Bergen bla. gjennom tilbudet Ung Arena.

Tid: 26 min

(Jingel)

Velkommen til podkasten Skeiv historie fra Skeivt arkiv ved Universitetet i Bergen. Mitt navn er Bjørn André Widvey.

(Jingel fortsetter)

I oktober 2022 inviterte Skeivt arkiv sammen med Universitetsmuseet i Bergen til temakveld med overskriften *Ungdom og kjønnsidentitet*. Dette var forbindelse med Skeivt kulturår og utstillingen som museet hadde stående i den anledning.

Vi inviterte med Isak Bradley fra PKI, Pasientorganisasjonen for kjønnsinkongruens, Tonje Lygre fra HBRS, Harry Benjamin Ressurscenter og psykolog Runa Kongsvik som jobber med denne pasientgruppen i Bergen bla. gjennom tilbudet Ung Arena.

Vi begynte samtalen med å spørre om bakgrunnen for at det er to foreninger som begge representerer folk med kjønnsinkongruens, først ut var HBRS:

Tonje Lygre, HBRS:

HBRS er den eldsteorganisasjonen. Den ble dannet tilbake i år 2000, omkring ja... Og den var bygget opp på grunn av det at... På slutten av 90-tallet så la Rikshospitalet ned behandlingen av kjønnsinkongruens, eller transseksualisme som det het den gangen.

Og da var det personer som selv var ferdig med sin behandling, som da så selvfølgelig et behov for å dette må ikke skje. Så dermed så ble denne foreningen startet, som da het *Landsforeningen for transseksualisme* dannet for å jobbe for å opprettholde tilbudet på Rikshospitalet.

Og det klarte faktisk disse ildsjelene og få til. Så det er bakgrunnen for den organisasjonen. Så er den bygget opp i årene etterpå. Og det som er jeg kan si ... HBRS ... Det er veldig mye ... Altså dette å møte mennesker en til en eller i større grupper. Så det er veldig mange tilbud som gjelder. Jeg husker ikke alle tilbudene. Det er en lang liste. Du har.... En ungdoms, altså en gruppe. Du har for barn, foreldre... Det er egen barne- og ungdomsforening. Det er sosiale treff, nettverksbygging

sammen med regionale lag og ungdomslaget. Og så er det da familietreff, ungdomstreff. Det er noe som kalles for Viking treff som foregår borte på Mjøsa for barn og familie. Der er tilbud med psykolog med selvutviklingsgrupper. Der er treningsgrupper over nett og det er (utydelig) på nett, og det er også tilbud om stemme kurs. Så ja og så videre, ja.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Veldig bra. Og Isak, altså PKI ... Når startet den og hva var grunnen til at dere da tenkte at vi må og få en forening som har fokus på hva?

Isak Bradley, PKI:

Nei, grunnen til at PKI ble startet, var at det var tidligere medlemmer av HBRS og andre som ikke følte at de var sett eller inkludert. Spesielt ikke-binære. Så en stor del av våre medlemmer er ikke-binær. Og grunnen til at vi har *kjønnsinkongruens* også, er at det inkluderer ikke-binære.

Og per dags dato, så får ikke ikke-binære behandling i Norge. Og så er jo HBRS Rikshospitalet sin pasientorganisasjon. De gjorde noe veldig bra i 2000, med at det ikke var et tilbud. Og så ... Ja, så har det vært forskjellige styrer og forskjellige meninger, så ja. De er mer binære enn det vi er. Vi omfavner alle kjønns kreative mennesker.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Dette er en beskrivelse du kjenner deg igjen i, Tonje?

Tonje Lygre, HBRS:

Både ja og nei. Det må jeg si, men altså... I utgangspunktet så er jo også HBRS for alle som opplever kjønnsinkongruens. Sant? Og så...

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Ja, fordi du sa til meg når vi hadde en researchsamtale på forhånd, at du var ikke så glad i dette transbegrepet...

Tonje Lygre, HBRS:

Min opplevelse av meg selv... Min kjønnsidentitet er kvinne, men jeg har en annen historie enn de aller fleste kvinner. Hvis vi ser på tallene som Norman presenterte, sant? Med 50.000 studenter, og så var det noen titalls som da definerte seg innenfor dette trans begrepet. Men jeg føler liksom dette med trans begrepet, det er altså min... Jeg har ikke noe imot transbegrepet som sådan, men det jeg føler vanskelig, er at det er opp til hver enkelt å definere seg selv. Min definisjon er kvinne, sant. Mens andre kan bruke det begrepet transkvinne.

Men det at andre skal gå rundt og fortelle meg at du er en transkvinne... Nei, jeg er ikke en transkvinne, jeg er en kvinne. Og der er jo også en del synspunkter, lignende innenfor HBRS.

Dette begrepsapparatet som på en måte er veldig, altså.... Jeg føler at det på en måte er med på å stigmatisere oss. Det er med på å sette oss i bås. Hvorfor skal vi alltid klistre merkelapper på barn? For til syvende og sist så er alle de som er til stede, vi er mennesker, men vi har ulik opplevelse av oss selv.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Har noen kommentar, Isak?

Isak Bradley, PKI:

Nei, altså alle har jo rett til å identifisere seg slik de vil. Vi kan ikke bestemme andres identiteter. Og Tonje identifiserer slik som hun gjør. Og vi må respektere ... Slik som jeg, jeg sier jeg er transmann og er stolt av det. Jeg vil skape positive holdninger til ordet «trans». Men jeg kan ikke bestemme...

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Vi må få med deg også, Runa. Hvorfor ble du så engasjert i akkurat dette feltet?

Runa Kongsvik, psykolog:

Er ikke det åpenbart? Vi har hørt spennende presentasjoner..., Altså, det er et spennende felt. Men jeg har vært opptatt av det her mye lengre enn jeg har vært psykolog.

Da jeg selv var ungdom hadde jeg noen i livet mitt som kom ut til meg som trans. Og jeg fikk følge denne personen gjennom... Fikk høre om utredninger som de gikk igjennom, i psykisk helsevern og henvisning til Rikshospitalet og hvordan han opplevde behandlingen der.

Og det er jo spennende fra et historisk perspektiv, et menneskerettighetsperspektiv, for den som er interessert i helse, så er det et spennende tema som ville engasjert meg uansett. Og så ble jeg psykolog og så at det var jo en inngang til å få jobbe med noe veldig spennende.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Og nå har dere da fått i gang "Ung arena" i Bergen. Dere henvender dere vel til alle ungdommer? Men dere to har fått tildelt et spesielt eller fått tildelt et spesielt område, og hvordan jobber dere da med dette ut imot byens unge befolkning?

Runa Kongsvik, psykolog:

Byens unge befolkning, ja. Det er riktig. Det er for alle mellom 12 og 23 i Bergen, det handler om alt som ungdommer er opptatt av. Men det som er spesielt for denne gruppen, altså unge som har spørsmål rundt sin egen kjønnsidentitet, det er et gruppetilbud. Og det er lav terskel, altså at man kan henvende seg selv eller man kan gå i gruppe gratis.

Og grunnen til at vi tenker at det er viktig, er jo at det har ikke vært snakket så mye om hvordan behandlingssystemet er bygd opp nå. Men vi kan jo si at det er på Rikshospitalet man får behandling nå. Og så har man kanskje en utredning eller en behandlingskontakt på BUP eller DPS.

Og mange ungdommer opplever jo at det som mangler det er et sted hvor du både kan møte andre ungdommer som kanskje opplever litt det samme og få snakke med voksne som har kompetanse og kan gi god informasjon og er trygge når det kommer til det. Og det skal sies at det er det mange profesjonelle som er og, men at det kanskje fremstår litt tilfeldig.

Hvilken psykolog man får tildelt, om akkurat helsesykepleieren på din skole kan nok om dette... Så da så vi et behov for det her med sosial støtte som Silje Håvard snakker om, det å kjenne tilhørighet, men også det å møte fagpersoner som er trygge på tematikken.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Og da tenker vi, både for deg Isak, men også Tonje, at dette er vel noe du kanskje også savnet i din yngre ungdom? Du er fremdeles ganske ung, men hvis du sier litt om det....

Isak Bradley, PKI:

Nei altså... (utydelig) Da jeg kom ut som trans, så følte jeg at jeg skulle hørte på hva fastlegen min sa med en gang. Men jeg gjorde ikke det, for jeg tenkte jeg skal stole på helsevesenet, skal gjøre alt riktig sånn som de sier.

Det han sa, var "jeg har ikke så mye kompetanse på dette feltet, men jeg anbefaler at du går til Espen Esther. For jeg hørte at Rikshospitalet ikke er så bra." Men jeg tenkte nei, nei. Bare gi meg en henvisning til DPS.

Jeg følte at DPS hadde ikke noe kompetanse på dette i det hele tatt. De sa "Nei, du må vente." Jeg var 24 på det tidspunktet. Jeg har ventet lenge nok, tenkte jeg. Jeg er klar. Jeg ville leve livet mitt, sånn som jeg lever i dag.

Så det har jo tatt 6 år før jeg er ferdig behandlet og avsluttet av Rikshospitalet. Og så er det ganske mange store utfordringer med Rikshospitalet, og så er det selvfølgelig ungdommer og voksne som opplever at de får bra behandling, at de trenger den tiden det tar med å utrede, mens andre trenger ikke den lange ventetiden, lange utredningstiden, "real life test", som jeg mener er egentlig ganske traumatisk.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Hva er det, "real life test"?

Isak Bradley, PKI:

"Real life test" er basically at du skal overbevise omverden at du er den du er, uten noen form for behandling. Som kan skape utrygge situasjoner for (utydelig).

Tonje Lygre, HBR:

Ja, det er liksom en form for at du skal bekrefte at du er deg. Det er jo det... På en måte sånn at du skal leve i det som du sier, det foretrukne kjønn.

Der kan ikke jeg si noe rundt det, fordi at min tanke rundt dette med å komme ut.... Jeg brukte en del flere år enn deg, Isak. Men jeg har likevel hele livet visst, eller fra jeg var åtte år så visste jeg at jeg ikke var noen gutt.

Jeg visste kanskje ikke nødvendigvis hva jeg var, på en måte, eller det var ikke ord for det den gangen. Men jeg visste at jeg ikke var gutt og at dette må ingen få vite.

Det visste jeg, at dette var noe som jeg måtte holde for meg selv.

Men så kom jo disse historien opp med... Jeg er jo så gammel at jeg husker jo dette med Kristine Jørgensen. Så det er jo litt av mitt levde liv å ha.... Sant? Men så husker jeg også hva "menigmann" sa rundt dette emnet. Når det gjaldt å være født... Jeg bruker ikke ordet "født i feil kropp", men der du gjorde det som Kristine Jørgensen gjorde. Sant? Det var jo perverst. Det var avvikene, det var sykelig. Altså, sånn kan ikke verden være. Sånn kan ikke verden bli. Og det skremte jo meg noe voldsomt.

Og det var nok til at jeg.... Du fikk skammen. Et sånt menneske kan du ikke være. Det er ikke mulig, sant. Det du gjorde... Altså du skjulte deg selv. Du gjemte deg hele livet. Men så tenkte jeg også... Etter hvert ... Jeg leitet jo etter kunnskap og fant jo litt her og litt der, og sånt. Det var ikke noe internett, men kunnskapen klarte jeg å finne.

Jeg visste at det jeg skulle bli kvinne, tenkte jeg den gangen, ikke sant. Og så visste jeg også at den dagen jeg får hormoner, så er det ikke noe problem å komme ut i verden. Og det viste seg å

stemme. Helt riktig. Sånn var det. Den dagen jeg fikk hormoner gjorde jeg det du (Isak) skulle gjort, jeg gikk til Espen Esther og fikk hormoner.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Men du var ganske voksen da du kom... Ble du tatt imot ... Hvordan er det å komme som voksen og be om...

Tonje Lygre, HBRS:

Nei altså det. Helt fint det. Det er klart at det som er mitt, på en måte budskap, er at det er aldri for seint. Selv om jeg er pensjonist. Det som er viktig og tilfredsstillende, er at jeg får lov til å kjenne på gleden av å få være seg selv.

Sånn som jeg fortalte til deg: Når jeg sitter med kaffekoppen om morgenen og leser avisen og hører på radioen. **Og så plutselig så bare fylles kroppen av en enorm glede over at jeg får lov å eksistere som jeg selv.**

Og det er på en måte... Det er jo også for meg da med på å bekrefte at jeg er meg.... Men før jeg klarte gjøre det, måtte jeg gjennom en alvorlig diagnose. Jeg var gjennom en tøff behandling. Jeg husker jeg alltid tenkte: Lurer på.. Neste år, er jeg klar til å gjøre noe da? Det var sånne nyttårstanker. Er jeg kommet videre neste år med å bli meg selv? Jeg klarte det til slutt, men jeg måtte gjennom... På en måte se at livet ikke varer evig. En dag er det slutt. Jeg tenkte, nå er det på tide. Nå må du vise verden hvem du er. Og her står jeg.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Det er veldig bra da. Og da beskriver du kjønnseufori i motsetning til kjønnsdysfori?

Runa Kongsvik, psykolog:

Jeg blir veldig rørt. Det er så poetisk på en måte, det du beskriver. Det er utrolig flott, bra at det går an å ha det sånn.

Tonje Lygre, HBRS:

Samtidig er det veldig viktig å formidle den delen av det. Jeg er veldig klar over at det er veldig mange som har det veldig, veldig vanskelig. Sliter og slåss med helsevesenet og alle disse....

Runa Kongsvik, psykolog:

Ja, og så er det jo så trist også å høre om den her skammen som du beskriver, og hvordan holdningen var. Da går det tanker til de ungdommene som jeg møter nå, at selv om de på gruppenivå har dårligere psykisk helse eller flere symptomer, så går det nå an å leve en mye større del av livet sitt som seg selv.

Og en annen ting i denne gruppen er jo at de kommer dit, og de er ganske unge. Og de er litt mange i denne "vet ikke helt, vil finne ut hvem jeg er og sette ord på det." Og det synes jeg er en veldig sånn fin ting å få være med på, at de kommer ikke med en avklart merkelapp. Og noen ganger så endres også oppfatningen deres av seg selv i løpet av (utydelig)forløpet.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Jeg vil ta inn en annen ting her. I de de tilfellene vi har snakket om nå, og de eksemplene vi har hatt, så er det at de har det i stor grad snakk om voksne mennesker som har gjennomgått en pubertet og

så satt i gang en behandling. Nå har man fått en mulighet til. Både pubertetsutsettende og pubertetsblokkere som på en måte er en slags ny vending, kan man si det, i behandlingen som kanskje ikke har vært så aktuell tidligere? Dette er både omtalt, omstridt, diskutert. For å ta det på pasientorganisasjonsnivået, til å begynne med. Hvilke retningslinjer har dere, eller hvilke råd gir dere til medlemmer? Eller folk som kontakter dere?

Isak Bradley, PKI:

Kontakt angående pubertetblokkere, utsettelse eller hormoner?

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Ja altså, jeg er ikke ekspert... Men det som går på å utsette puberteten eller i en annen retning enn...

Isak Bradley, PKI:

Jeg tenkte å for alle, hvis dere husker puberteten, så var det sikkert dramatisk.

Og for en transperson, så er det også traumatisk. For kroppen går i en retning du ikke vil. Og sånn som det er nå, så får man ikke hormoner når man er 16. Man må bli 18 før man får det.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Men hva med blokker av da? Får man det?

Tonje Lygre, HBRS:

Nei, du får hormoner når du 16 er. Gjør du ikke det?

Isak Bradley, PKI:

Nei. Du gjør ikke det.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Men hva med blokkere som setter puberteten på pause?

Isak Bradley, PKI:

Det er Rikshospitalet har gjort i tidligere arbeidsgrupper som jeg har vært med i... Og spesielt når de skal opprette disse regionale tilbudene, så har jo de lagt fram en case der de har satt en pasient på blokkere i 6 år. De anbefaler ikke mer enn to år på pubertetsblokkere. Og i den perioden så stopper man puberteten, og dette gjør de med cis-personer også. Hvis de vokser for fort, hvis de har menstruasjon for tidlig eller utvikler seg for tidlig. Men når det gjelder transpersoner er det mye vanskeligere å komme på blokkere.

Og sånn som HKS (Helsestasjon for kjønn og seksualitet, Oslo), for eksempel sier, er det et rom på en to års periode der man kan sette ungdom på blokkere mens de tenker gjennom om dette er noe for meg.

Så er det forsket på at blokkere over en lang periode kan gi beinskjørhet.

Runa Kongsvik, psykolog:

Ja, nå sa jeg til deg på forhånd at jeg ikke endokrinolog, så det med største forsiktighet og ydmykhet jeg uttaler meg nå.

Men bare for å skille mellom de to da. Det er pubertetsutsettende behandling, og så er det cross sex hormonet. Det motsatte kjønn, da. Hvis man er tildelt jentekjønn fødsel, så får man testosteron og motsatt østrogen og testosteronblokkere.

Og så er det litt sånn diskusjon her da, sant? Fordi at i de nasjonale faglige retningslinjene som kom i 2020, så er det anbefalt å ikke gi cross sex hormoner til de som er under 16. Og så i praksis så har jeg også hørt at at man ikke får det før man er 18. Men det som står i retningslinjene i hvert fall minimum 16.

Og så har jeg lyst til å legge til at hvis man skal tenke på hva som er reversibelt og ikke, så anses pubertetsutsettende behandling som fullstendig reversibel behandling. Og cross sex behandling som delvis reversibelt. Så det vil si at noen endringer i kroppen går tilbake etter det, og så vil det selvfølgelig ha litt å si med dose og og lengde på behandling, men at den er delvis reversibel. Men at pubertetsutsettende er da ansett som helt reversibel.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Tida går altfor fort, men i har lyst til å avslutte på en positivfølelse. Hva er det i framtida her som du gleder deg til? Altså, hva er det som skal være på plass og hva som på en måte må være tilfelle for at kanskje organisasjonene kan legges ned, til og med?

Tonje Lygre, HBRS:

Ikke i år? Nei, ikke i år, ikke nei, nettopp.

Isak Bradley, PKI:

Sånn som det er nå, vil jeg ha reell deltakelse i (utydelig) tilbudet som er fokusert i Oslo, og så må man få regionale tilbud som tilbyr samtaleterapi (utydelig) og at vi gir forsvarlig og verdig helsetilbud og at vi ikke behandler transpersoner som om de har en psykiatrisk lidelse. Og at vi ikke har reproduktive rettigheter, (utydelig).

Tonje Lygre, HBRS:

Ja nei, altså det som jeg kunne tenke meg å si litt... Det som er viktig for mitt ståsted, det er jo det at samfunnet får kunnskap om at sånne som oss eksisterer. Som jeg snakket om i stad, vise at vi er helt vanlige mennesker som har denne utfordringen i livet, at kropp og sinn ikke stemmer over ens.

Det er min... At samfunnet er mer inkluderende enn det har vært hittil. Det er stor forskjell fra min ungdom til det samfunnet vi har i dag. Det går framover, selv om man kan si det går for seint. Men det har i hvert fall hittil gått rette veien.

Det som er litt skremmende er at det finnes krefter som arbeider mot at samfunnet skal bli åpnere og friere. En del reaksjonære koblet med såkalt radikal feminisme. Ja, det er for å si det forsiktig, det er stygt.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Den diskusjonen skulle vi gjerne tatt, kanskje neste gang. Helt til sist, Runa?

Runa Kongsvik, psykolog:

Jeg gleder meg over mange ting, allerede. Jeg gleder meg over å møte ungdommer som lever gode liv. Og studenter som er kjempeinteressert i dette temaet. Tror til og med det er en her nå. Ja, der er

du. Kult at du kom. Som har lyst til å lære mer og har lyst til å skrive om det her og har lyst å bli gode helsepersonell og møte folk på en god måte.

Så det er det er mange bra ting som sier noe godt om framtida.

Men ja, vi må ha et verdig og desentralisert helsetilbud til transpersoner. Ja altså, alt det dere sa. Og så har jeg også lyst til å legge til tredje kjønnskategori, altså juridiske rettigheter.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Du har hørt et opptak fra arrangementet Ungdom og kjønnsidentitet som Skeivt arkiv arrangerte sammen med Universitetsmuseet i Bergen i oktober 2022. Dette er en del av podkasten Skeiv historie fra Skeivt arkiv ved UiB, mitt navn er Bjørn Andre Widvey og produsent var Jo Hjelle.